

1.10.2020

Vero-osasto

TAE 2021 veromuutosten tulonjakovaikutukset

Tähän muistioon on koottu arvioita vuoden 2021 talousarvioesityksessä mukana olevien veromuutosten tulonjakovaikutuksista. Laskenta-aineistojen otosten pienuudesta sekä muista menetelmällisistä epätarkkuutta aiheuttavista tekijöistä johtuen lukuihin tulee suhtautua suuntaa-antavina arvioina. Muistiossa on arvioitu vaikutukset vain niiden toimenpiteiden osalta, joille tulonjakovaikutuksia on mahdollista laskea. Laskelmassa on mukana seuraavat päätökset:

Tuloverotus

- Ansiotuloveroperusteiden ansiotasoindeksin mukainen 2,5 % indeksitarkistus (valtion progressiivisen tuloveroasteikon, perusvähennyksen ja työtulovähennyksen muutokset).
(- 409 milj. euroa)
- Liikenteen työsuhde-etujen laajentaminen.
(- 12,5 milj. euroa)
Sis. työsuhdematkalipun verovapaan osuuden korotus, työsuhdepolkupyöräedun verovapaus, täyssähköautojen autoedun ja käyttöedun verotusarvon määräaikainen alentaminen, sähköautojen latausedun määräaikainen verovapaus
- Asuntolainojen korkojen vähennyskelpoisuuden rajaaminen.
(+ 14 milj. euroa)

Laskelmassa ei ole huomioitu urheilijarahaston enimmäismäärän korotusta eikä tilapäisen työskentelyn määräaikaista pidennystä, sillä näille muutoksille ei ole mahdollista laskea tulonjakovaikutuksia vuoden 2021 talousarviossa. Laskelmassa ei ole myöskään mukana yhteisöverotukseen liittyviä muutoksia koskien listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöanteja, T&K-vähennystä ja pieniä poistoja.

Väiäinen verotus

- Tupakkaveron korotus
(+ 50 milj. euroa)
- Alkoholiveron korotus.
(+ 50 milj. euroa)
- Parafiinisen dieselin verotuen pienentäminen.
(+ 23 milj. euroa)
Talousarvioesityksen yhteydessä annettava esitys pitää sisällään myös korotukset vuosille 2022-2023, mutta niitä ei ole huomioitu tässä laskelmassa.
- Työkone- ja lämmityspolttoaineiden veronkorotus.
(Nettomääräisesti + 105 milj. euroa)

Laskelmassa ei ole huomioitu sähköisen kaupan arvonlisäveron uudistusta ja kolmansista maista tuotujen vähäarvoisten tuotteiden verovapauden poistoa, sillä niiden tulonjakovaikutuksia ei ole mahdollista

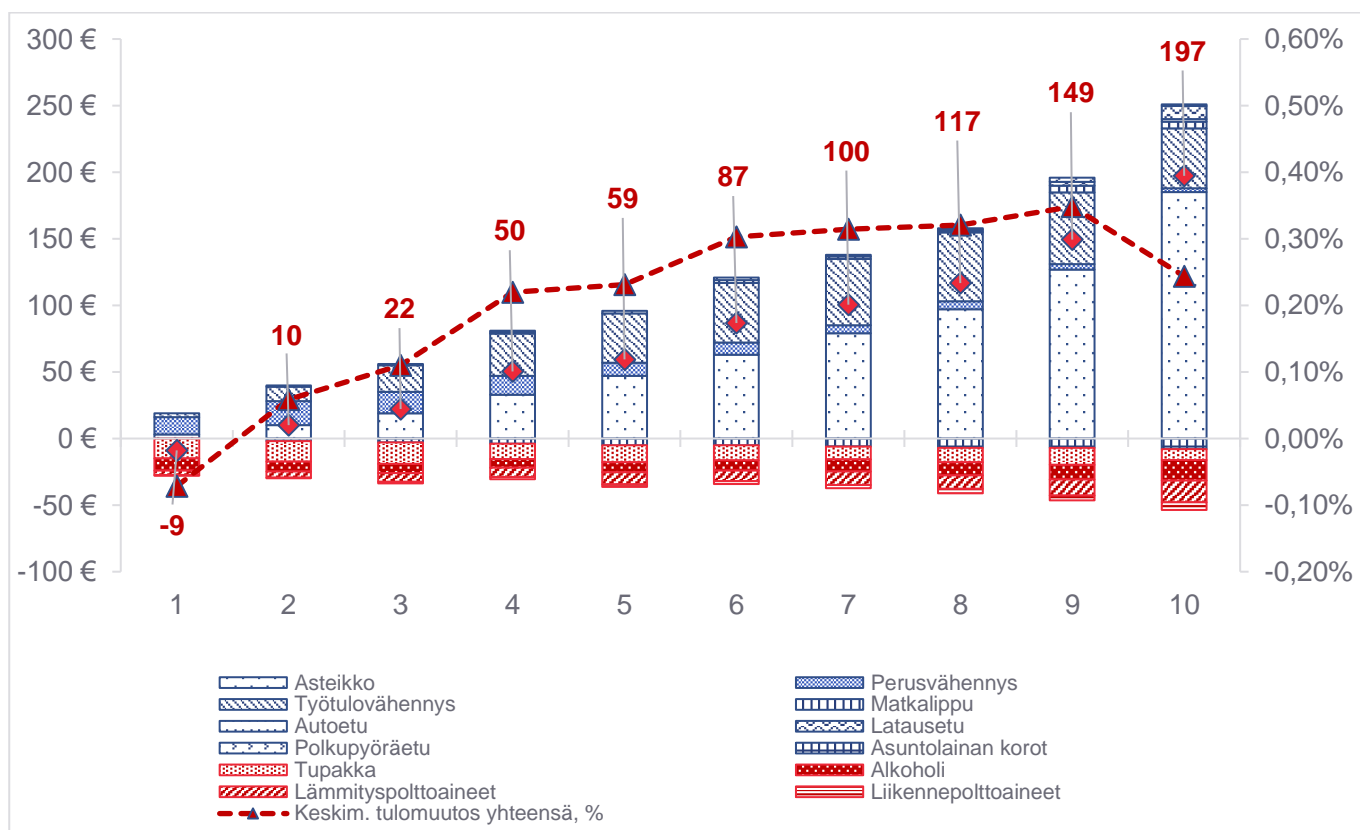
arvioida. Laskelmassa ei ole myöskään huomioitu pienyrittäjille suunnatun arvonlisäveron verovelvollisuusrajan noston vaikutuksia.

Vaikutukset tulonjakoon

Kaiken kaikkiaan vuodelle 2021 ehdotettujen veromuutosten vaikutus tuloeroihin arvioidaan vähäiseksi. Verotuksen muutosten arvioidaan kasvattavan tuloeroja hieman. Kuviossa esitetään eriteltynä ehdotettujen muutosten keskimääräiset euromääräiset vaikutukset (€/vuosi) käytettävissä oleviin tuloihin desilleittäin. Punaiset luvut kuvaavat muutosten yhteenlaskettua keskimääräistä euromääräistä vuosittaista vaikutusta kussakin desilissä.

Ehdotetut veromuutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja kaikissa tuloluokissa pienituloisinta kymmenystä lukuun ottamatta. Heillä käytettävissä olevat tulot laskevat keskimäärin 9 euroa vuodessa. Käytettävissä oleviin tuloihin suurin yksittäinen vaikutus on tuloveroasteikon indeksitarkistuksella. Lisäksi käytettävissä olevia tuloja kasvattaa työtulovähennyksen vastaava tarkistus ja erityisesti alemmissa tuloluokissa myös perusvähennyksen tarkistus. Muilla välittömään verotukseen tehdyillä muutoksilla on varsin pieni vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin. Välillisen verotuksen korotuksista suurimmat vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin on tupakan, alkoholin ja lämmityspolttoaineiden veronkorotuksilla.

Kuvio: Muutosten vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin desilleittäin.

Ansiotuloverotuksen muutosten arvioidaan yhteenlaskettuna lievästi kasvattavan tuloeroja. Vaikutus on kuitenkin hyvin pieni, sillä Gini-kertoimella mitattuna tuloerojen arvioidaan kasvavan yhteensä n. 0,01 %-yksikköä. Yhteensä ansiotuloverotuksen muutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja keskimäärin noin 0,35 prosenttia, alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,15 prosenttia ja ylimmässä tulokymmenyksessä noin 0,30 prosenttia.

Ansiotuloverotuksessa perusvähennyksen korottaminen pienentää tuloeroja, kun taas valtion ansiotuloveroasteikon indeksitarkistus kasvattaa tuloeroja hieman. Muilla ehdotetuilla muutoksilla ei juurikaan ole tulonjakovaikutuksia.

Välillisen verotuksen muutosten arvioidaan kasvattavan tuloeroja hieman. Tupakkaveron on staattisessa tarkastelussa regressiivisimpiä valmisteveroja. Käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna tupakkaveron korotukset vastaavat alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,12 prosenttia. Ylimmässä tulokymmenyksessä vastaava suhde on noin 0,01 prosenttia ja keskimäärin noin 0,04 prosenttia. Alkoholiveron korotus vastaa käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna noin 0,07 prosenttia alimmassa tuloluokassa, 0,02 prosenttia ylimmässä tuloluokassa ja keskimäärin 0,03 prosenttia. Työkone- ja lämmityspolttoaineiden veronkorotuksen vaikutus on tulokymmenysten käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna tasainen. Keskimäärin vaikutus on 0,03 prosenttia, alimmassa tulokymmenyksessä 0,03 prosenttia ja ylimmässä tulokymmenyksessä 0,02 prosenttia. Parafiinisen dieselin verotuen pienentäminen suorat tulonjakovaikutukset kohdistuvat hieman voimakkaammin keski- ja suurituloisille, mutta vaikutus on kokonaisuudessaan pieni, keskimäärin noin 0,01 prosenttia.

Menetelmäkuvaus

Tuloverotuksen tulonjakovaikutuksia on arvioitu Tilastokeskuksen vuoden 2016 tulonjakotilaston aineiston perusteella. Aineisto on otosmuotoinen kyselyaineisto, joka kattaa 10 210 kotitaloutta. Aineisto sisältää kuitenkin kattavasti hallinnollisia rekisteritietoja esimerkiksi verotuksesta. Aineisto on ajantasaistettu¹ vastaamaan valtiovarainministeriön kansantalousosaston talousennusteen vuoden 2021 mukaista skenaariota.

Gini-kerroin on kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen jakautumista kuvaava indikaattori, joka voi saada arvot 0 ja 100 välillä. Mitä korkeampi indikaattorin arvo on, sitä suuremmat tuloerot ovat. Jos Gini-kertoimen arvo on 100, suurituloisin tulonsaaja saa kaikki tulot. Jos Gini-kertoimen arvo on 0, kaikkien tulonsaajien tulot ovat yhtä suuret. Gini-kerroin kuvaa suhteellisia tuloeroja. Se ei muutu, jos kaikkien tulonsaajien tulot muuttuvat prosenteissa saman verran. Tuorein tuloerojen tarkastelu, jonka Tilastokeskus on tehnyt tulonjaon kokonaistilaston tiedoista, on vuodelta 2018. Tarkastelussa Gini-kertoimen arvo on 28,1, mikä on 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin.

¹ Ajantasaistaminen on menetelmä, jolla menneisyyttä kuvaava aineisto saatetaan kuvaamaan nykypäivää tai tulevaisuusskenaariota. Aihetta ovat käsitelleet esimerkiksi Immervoll, Lindström, Mustonen, Riihelä, ja Viitamäki (2005): "Static Data ageing techniques: accounting for population changes in tax benefit microsimulation models", EUROMOD Working paper No. EM7/05 (<https://www.iser.essex.ac.uk/research/publications/working-papers/euromod/em7-05.pdf>).

Tulonjakotilastossa käytössä olevat desiiliryhmät eli tulokymmenykset on muodostettu jakamalla ensin kotitalouden tulot talouden kulutusyksiköillä (ns. ekvivalentit tulot²). Jokaiselle kotitalouden jäsenelle tulee sama ekvivalentti tulo. Henkilöt järjestetään tämän jälkeen tulojensa mukaiseen järjestykseen ja jaetaan kymmeneen yhtä suureen ryhmään. Jokaisessa tulokymmenyksessä on siten 10 prosenttia väestöstä. Ensimmäiseen tulokymmenykseen kuuluu pienituloisin kymmenes ja viimeiseen suurituloisin. Tulokymmenysten tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta kukin kymmenes saa.

Kulutusverotuksen jakaumavaikutuksia on arvioitu Tilastokeskuksen vuoden 2016 kulutustutkimuksen aineiston perusteella. Aineisto on otosmuotoinen tutkimus, johon vastasi vuoden 2016 aineiston osalta noin 3 700 kotitaloutta. Aineiston tiedot on kerätty haastattelemalla, kotitalouksien kuiteista ja kulutusmuistikirjoista sekä hallinnollisista rekisteriaineistoista. Aineisto on painotettu edustamaan koko kansantalouden tasoa. Tulonjakovaikutusarviot on käytettävissä olevista tiedoista johtuen suoritettu vuoden 2016 tasolla.

Kulutustutkimukseen pohjautuva arvio on kuitenkin vain suuntaa antava, sillä siihen sisältyy huomattavia epävarmuuksia. Kulutustutkimuksesta on eriteltävissä vain eri tuoteryhmien kulutuksen arvo tuloluokittain, kun taas valmisteverot ovat tupakkaveron arvovero-komponenttia lukuun ottamatta yksikköperusteisia. Siten esimerkiksi valmisteverojen yksikkömääriä on arvioitu keskihintojen avulla. Todellisuudessa kulutettujen valmisteveronalaisen tuotteiden keskihinta on todennäköisesti erisuuruinen eri tuloluokissa esimerkiksi alkoholin, tupakan ja virvoitusjuomien osalta. Jos esimerkiksi alemmissa tuloluokissa kulutetun valmisteveronalaisen tuotteen keskihinta on matalampi kuin ylemmissä tuloluokissa, keskihintoihin pohjautuva arvio aliarvioi kulutettua määrää ja veromuutosten vaikutuksia alemmissa tuloluokissa ja yliarvioi sitä ylemmissä tuloluokissa.

Lisäksi keskihintojen kautta laskettu yksikkömääräinen kulutus tuottaa selvästi todellista pienemmät kulutusluvut tupakka- ja alkoholiverossa. Aliraportoinnin määrän jakautumista eri tulokymmenyksiin ei voida kuitenkaan tässä arvioida. Toisaalta laskelmassa ei ole huomioitu kulutuksen muutoksia aineistovuodesta 2016 vuoteen 2021.

Työkone- ja lämmityspolttoaineiden veronkorotuksen välittymiseen kotitalouksien kustannuksiin liittyy myös epävarmuuksia. Esitetystä laskelmassa on oletettu, että polttoaineiden veronkorotukset välittyvät omistusasujien asumiskustannuksiin joko käytettyjen polttoaineiden ja kaukolämmön hintojen nousun kautta tai välillisesti hoitovastikkeiden ja lämminvesimaksujen nousun kautta. Koska vuokrat eivät pääosin määräydy suoraan kustannusten perusteella, laskelmassa ei ole huomioitu veronkorotuksen vaikutuksia vuokratasoon. Lämminvesimaksua lukuun ottamatta laskelmassa ei ole myöskään huomioitu veronkorotusten mahdollisia välillisiä vaikutuksia muiden hyödykkeiden hintoihin. Myös liikennepolttoaineiden veronkorotuksiin liittyy epäsuoria vaikutuksia, joiden jakautumiseen kotitalouksien välillä liittyy epävarmuuksia, eikä näitä epäsuoria vaikutuksia ole laskelmassa huomioitu. Epäsuorat vaikutukset ovat kotitalouksien reaalitylöjä heikentäviä, mutta epäsuoran vaikutuksen jakautuminen tulokymmenysten kesken on epävarmaa.

² Ekvivalentti tulo on tulokäsite, jolla pyritään saamaan erityyppisten kotitalouksien tulot vertailukelpoisiksi ottamalla huomioon yhteiskulutushyödyt. Ekvivalentti tulo = kotitalouden tulot jaettuna kotitalouden kulutusyksiköiden määrällä. Tulonjakotilastossa on käytetty vuodesta 2002 lähtien Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin suositamaa ns. muunnettua OECD:n kulutusyksikköasteikkoa, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat henkilöt saavat painon 0,5 lapset saavat painon 0,3 (lapsiksi on määritelty 0–13-vuotiaat). Oletuksena on, että kotitalouden sisällä tulot jakautuvat tasaisesti em. kulustarpeen suhteessa kaikkien jäsenten kesken.

Laskelmat ovat kaikin osin staattisia, toisin sanottuna ne olettavat, että veropohja (kuten kulutuksen määrä) ei muutu veroperustemuutoksen seurauksena esimerkiksi kotitalouksien käyttäytymisvaikutusten johdosta. Tilastokeskuksen käsitteet ja määritelmät sisältävät seikkaperäisemmät kuvaukset käytetyistä termeistä (<http://www.stat.fi/meta/kas/index.html>).

Taulukko: desiilien rajat, käytettävissä olevan tulon mukaan

Desiiliryhmä	Alaraja (€)	Keskiarvo (€)	Tulo-osuus (%)
1	0	12 400	3,9
2	15 300	17 100	5,4
3	18 700	20 200	6,3
4	21 500	22 900	7,2
5	24 300	25 700	8,0
6	27 100	28 600	9,0
7	30 200	32 000	10,0
8	34 100	36 400	11,4
9	39 100	42 900	13,5
10	47 600	81 000	25,3